

els premis Reus de teatre

per Joan-Anton Benach

La nit del 27 de juny varen ésser lliurats els Premis Reus de Teatre convocats pel Centre de Lectura i dotats amb més de dues-centes mil pessetes, mitjançant una àmplia aportació popular reusenca. Jaume Melendres va guanyar el «Josep Aladern» amb la seva obra «Meridians i paral·lels» i Xavier Fàbregas fou el guanyador del premi d'assaig «Antoni de Bofarull» amb el seu estudi «Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite». Obtingué el premi «Josep Ferrer "Querí"» —destinat a obres d'autors teatrals de menys de vint-i-cinc anys— el lleidatà Carles Reig Morell amb la peça «Resclum si més no». El premi «Hortensi Güell» d'assaig juvenil, va ésser declarat desert.

QUELCOM MÉS QUE UNA SUPLENCIA

Sense dir ni ase ni bèstia, els responsables del «Josep Maria de Sagarra» varen deixar d'atorgar aquest premi la darrera nit de Santa Llúcia. Dos mesos després, pel febrer d'enguany, el Centre de Lectura de Reus convocava uns premis de teatre que, per la seva dotació i caràcter, esdevien els més importants del ram que hom havia mai convocat a Catalunya.

¿Es tractava només de cobrir el buit, enigmàtic i irritant, que acabava de deixar el Sagarra? Els promotors dels Premis Reus de Teatre manifestaven que els havien creats «per intentar d'establir una ajuda al fet teatral, un dels capítols més afeblits de la cultura catalana. L'eficàcia d'aquests premis —afegien— es podria considerar provada si estimulaven la creació d'alguns textos dramàtics i d'alguns estudis que, per la manca actual de compensacions, potser no arriben a ésser realitzats». Em sembla que aquesta justificació és prou clara. Els homes del Centre de Lectura de Reus demostraven una sensibilitat poc freqüent en la valoració del fet teatral català. Enfront de mecenatges rutinaris i migrats —mecenatge, un concepte esgarriat— i malgrat tot preponderant —l'activa entitat reusenca assumia una ajuda vasta, intel·ligent, d'un volum pecunari conjunturalment correcte. No es tractava exactament de suplir l'absència inopinada d'un premi «barceloní», absència que un sostingut context de precarietat feia menys catastròfica del que podia semblar; es tractava simplement de crear uns estímuls teatrals mínimament dignes que mai no havien existit dins el camp de la creació escènica. I de fer-ho amb un criteri fonamentalment promocional. Els Premis Reus de Teatre no comporten solament uns diners i l'edició dels textos premiats, sinó, pel que fa a les peces teatrals, una subvenció a la companyia que realitzi els primers muntatges. Probablement s'esdevindrà que l'obra guanyadora del Josep Aladern, la veurem damunt l'escenari abans que «Defensa Índia de rei», també de Jaume Melendres, no representada encara tot i haver obtingut el premi Josep M. de Sagarra... el 1966 (!).

Ens trobàvem, per tant, la nit del 27 de juny, davant l'esforç exemplar d'una gent que s'enfrontava a una vella necessitat del teatre català, menyspreada darrerament pels protectors oficials de la cultura indígena; ben entès, de la cultura amb minúscula. Fóra, però, massa simple de fer altre cop l'elogi de l'«activitat de les nostres co-

Un aspecte del teatre Bartrina, la nit dels premis (foto: Barceló).

marques», de «les interessants inquietuds» que hi ha a les viles i a les ciutats de Catalunya, elogi al qual, paternalísticament, hom tendeix en tants papers i judicis elaborats des de Barcelona. En aquest cas, la iniciativa de Reus no pot ésser vista sota cap prisma localista o comarcalista. De fet, aquella nit, Reus reunia i protagonitzava en un percentatge altíssim el treball de la gent que es preocupa de dotar el país d'un nou teatre. Aquesta entitat vibrant i prestigiosa que és el Centre de Lectura no es recreava en la seva pròpia obra, sinó que es feia capdavantera del neguit teatral que encara, en alguns aspectes, hi ha a Catalunya, més enllà de les possibilitats normals a què ens té avesats la teòrica prepotència de la capital. En una frase feta: Reus era la capital del teatre català.

Per a comprendre-ho, cal veure els noms dels components dels jurats; la coincidència en la relació de concursants de tots els anteriors guanyadors del Sagarra, llevat d'un; la participació d'escriptors coneguts com Terenci Moix, Bartra, Palau Fabre, entre d'altres, al costat d'un grux molt notable de sistèmatics aspirants a premis teatrals... Ho demostra també el fet d'haver escollit, per a la festa literària, una mostra tan renovadora i actual com és l'espectacle «Varietats 2» de Maria-Aurèlia Capmany.

Sens dubte, sobre l'esdeveniment, podem fer-hi diverses consideracions de tipus sociocultural i, amb tota probabilitat, arribarem a la bella teòrica conclusió que hauria estat molt millor que els premis haguessin convocat uns jutges menys gastats i unes plomes menys conegudes. Però les abstraccions no porten enlloc; per això diem que no s'escau aquí deixar-nos enlluernar pel

mite comarcalista. Els Premis Reus de Teatre han començat a fer l'únic que podien fer i, fins i tot, crematísticament parlant, una mica més: crear uns estímuls teatrals modèlics i atorgar-los amb un estil diferent, amb un estil de Pòble, amb majúscula, ben oposat a les encarcerades solemnitats entre les quals s'havia anat esllanguint l'ajuda al teatre català. Mentre no es demostrï el contrari, en aquest afer Reus ha assumit enguany la capitalitat catalana. Entenent-ho així, la quantitat notable de «els de sempre» que hi havia el 27 de juny al teatre Bartrina, era una conseqüència ineluctable de la nostra realitat històrica. Precisament, convocar tots aquells protagonistes era un mèrit que calia afegir a l'alliçonadora iniciativa del Centre de Lectura.

UN PREMI AMB MOLT DEBAT

Mentre Carme Sansa, Frederic Roda i Josep Torrens presentaven amb una desimboltura excepcional els episodis de «Varietats 2», els assistents a la festa rebien en dosis ben preparades per actius components del grup «La Tartana», els resultats de les deliberacions dels dos jurats. Ben aviat vam saber el guanyador del Josep Ferrer «Querí» i, poc després, que l'Hortensi Güell era declarat desert. A la mitja part, hom va llegir la relació de les quaranta-nou obres que optaven al premi «Josep Aladern» i de les set que havien estat seleccionades després de la primera eliminatòria: «Marc i Jofre o la Fortuna dels Alquimistes» (Josep M. Benet); «Meridians i paral·lels» (Jaume Melendres); «Sísif o els plans de la Soferta» (Jordi Teixidor); «Al mig de la Història» (R. Izquierdo); «El vici i la virtut - Ensopegada i caiguda de l'imperi romà

El jurat del Josep Aladern davant el públic. D'esquerra a dreta: Feliu Formosa, Ventura Pons, Bonaventura Vallespinosa, Joan de Sagarra, Joan Ballester, Xavier Amorós i Joan Oliver (foto: Barceló).

Al micròfon, Lluís Pasqual presenta Jaume Melendres, ja guanyador (foto: Barceló).

per a ús de nacions atrotinades que encara passen la maroma "Vodevil polític" (Terenci Moix); «Estat d'emergència» (Xavier Romeu), i «Després de tot la befa» (Alexandre Ballester). Les obres de Ballester i de Xavier Romeu varen ésser les primeres eliminades. Varen desaparèixer, després, les de Josep M. Benet i de R. Izquierdo, un nom desconegut, suposadament pseudònim, la identitat del qual, en tot cas, no vam poder esbrinar. «El vici i la virtut» de Terenci Moix esdevenia semifinalista i quedaven en la lluita final dels vots «Sísif o els planys de la So-

ferta» i «Meridians i paral·lels». Fins a darrera hora, el jurat va discutir. El resultat final de quatre a tres que donava el premi a l'obra de Melendres, reflecteix exactament la laboriositat del veredict.

Segons el seu autor, «Meridians i paral·lels» és un intent de teatre crític de tipus brechtia, que pretén analitzar els nacionalismes i posar en relleu llurs contradiccions. Els elements dramàtics ens parlen d'un país imaginari amb una economia arruïnada, dominat per un país veí i rival.

L'acció es polaritza damunt un personatge que intentarà de millorar la situació del país sotmès, jugant la carta econòmica i la ideologia nacionalista. L'obra fa referència a una problemàtica actual. Melendres ens diu que no toca en absolut la qüestió de la nacionalitat catalana, que considera un fals problema. El que té sentit per a Melendres és el present, i la seva preocupació ha estat la de plantejar a l'espectador la disjuntiva de si un país es talla a nivell de fronteres o a nivell de classes socials. El títol «Meridians i paral·lels» té aquesta significació al·lusiva.

els quatre premis de teatre

JOSEP ALADERN

Per a obres de teatre.

Dotació: 100.000 pessetes.

El Centre de Lectura subvenciona la companyia que representi l'obra guanyadora a Reus i a Barcelona.

Jurat: Joan Oliver, Bonaventura Vallespinosa, Feliu Formosa, Joan de Sagarra, Ventura Pons, Xavier Amorós i Joan Ballester.

Obra guanyadora: «Meridians i paral·lels», de Jaume Melendres.

El nom: «Josep Aladern», pseudònim de Cosme Vidal i Rosich, natural d'Alcover, pertanyia al grup modernista que es formà a Reus a final de segle. Fou l'aglutinador d'un grup important d'escriptors reusencs, com Antoni Isern, Pere Cavallé, Puig i Ferrer, Miquel Ventura i Hortensi Güell.

ANTONI DE BOFARULL

Per a assaig teatral.

Dotació: 100.000 pessetes.

Jurat: Joan Fuster, Joaquim Molas, Josep M. Castellet, Gabriel Ferrater, Rosa Cabré i Josep M. Escoda.

Obra guanyadora: «Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite» de Xavier Fàbregas.

El nom: El gran historiador Antoni de Bofarull neix a Reus el 1821. Mor a la mateixa ciutat el 1892. Entre d'altres obres importants, destaca la seva «Història civil i eclesiàstica de Catalunya» (9 volums). Participa activament a la Renaixença. Col·laborador decisiu en la res-

tauració dels Jocs Florals el 1859. Autor d'«Orfeneta de Menàrguens o Catalunya agonitzant», la primera novel·la de la Renaixença.

HORTENSI GÜELL

Per a assaig d'autor de menys de 25 anys.

Dotació: bossa de llibres cedida per Aymà, valorada en 5.000 pessetes.

Jurat: el mateix que per al premi Antoni de Bofarull.

És declarat desert.

Nom: Hortensi Güell (1878-1899), pintor i escriptor de Reus, va encarnar perfectament el paper d'autèntic modernista. Picasso, en la seva primera època, li féu un retrat. Se suïcidà tràgicament, als vint-i-dos anys, a la platja de Salou. Després fou publicada la seva novel·la «Florescència».

JOSEP FERRER

Per a obres teatrals d'autors de menys de 25 anys.

Dotació: bossa de llibres cedida per Edicions 62, valorada en 5.000 pessetes. L'obra guanyadora serà estrenada a Reus al Centre de Lectura.

Jurat: el mateix que per al premi Josep Aladern.

Obra guanyadora: «Resclum si més no», de Carles Reig i Morell.

El nom: Josep Ferrer, més conegut pel pseudònim de «Querí», va néixer a Reus. Enllaça amb la tradició joglaresca del romanço, gènere que va cultivar d'una manera molt extensa. La seva obra va tenir una gran acceptació entre les classes populars.

UN MINUCIOS ESTUDI SOBRE GUIMERÀ

El crític Xavier Fàbregas, autor de «Teatre català d'agitació política» (Edicions 62) i de nombrosos estudis monogràfics, un dels millors coneixedors del teatre català de totes les èpoques, investigador per vocació i, a la vegada, divulgador d'un gran sentit didàctic, va guanyar el premi d'assaig «Antoni de Bofarull» amb un estudi sobre Guimerà. Optaven a aquest premi Manuel Quinto amb «Ronda de mort a Sinera. Espriu vist per Salvat a la Catalunya dels 60»; Jordi Arbonés amb «Teatre català de postguerra»; Jordi Elias amb «El teatre de Josep Maria de Sagarra», i Fàbregas, el guanyador, amb «Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite».

Com va explicar públicament Josep M. Carbonell, el treball de Xavier Fàbregas és el resultat d'una anàlisi exhaustiva de l'obra de Guimerà, que dissectiona èpoques, textos i personatges dramàtics, relacionant-los entre ells, establint les constants en el pensament de l'autor, així com els trets merament accidentals de la seva dilatada producció. Sobre Guimerà hi ha hagut sovint visions desenfocades que han mitificat la seva figura i la seva obra a partir d'elements secundaris que Fàbregas, mitjançant un llarg treball d'aprofundiment, separa dels elements bàsics. Xavier Fàbregas creu que una part de l'obra de Guimerà és encara vàlida si hom la replanteja escènica d'una manera adequada. «Terra baixa», «Maria Rosa», «Mar i cel», «La filla del mar», molt oblidada i, segons ell, un dels millors títols de l'autor, podrien ésser objecte d'aquest retrobament dels nous públics amb Guimerà. D'altra banda, Fàbregas ens recorda el caràcter d'alguna d'aquestes obres, com «Terra baixa», en la qual Piscator, durant la seva estada a Barcelona, el 1937, va descobrir la peça